

VYCHOVATELSKÉ LISTY.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského vychování.

•Kdo Mne následuje, nebloudí ve tmách, praví Pán.
Tom. Kemp. I. 1.

Zdráv buď, Velepastyři náš!

Na prestol apoštolů slovanských povolán Moravan, syn snivého Valašska, muž z lidu, kterýž za pomoci Boží vlastní silou, vlastní prací povznesl se k nejvyšší hodnosti, jež církev sv. uděluje na Moravě služebníkům svým. J. Ex. nejdp. dr. František Sal. Bauer jmenován knížetem arcibiskupem olmouckým. Což divu, že jásot upřímný hlaholí po nivách vlastí a radost nadšená rozláhá se netoliko v hrdých sídlech panských rodů, nýbrž i v chudé chaloupce valašské: Máme velepastýře dobrého, podle přání věrných Moravanů, arcibiskupa naší krve.

Máme velepastýřem muže zkušeného, kněze nad jiné učeného, biskupa apoštolsky horlivého, kterýž za 22letého úřadování v Brně velké dílo obrodné vykonal a lásku svých diecesánů, úctu všech získal si bezpodmínečnou spravedlností ke všem, při věrném a vzorném vlastenectví.

Morava plesá, že věhlasný sv. Otec Pius X. posílá nám takového velepastýře, a vděčné díky vzdává. Dáť nám sv. Otec biskupa svatého, vlastence nadšeného, učence věhlasného, učitele a kazatele proslulého; což divu, že plesá i brať učitelská, sdružená v Katol. spolku českého učitelstva na Moravě, a nadšeně vítá velepastýře, kterýž byl vždy upřímným rádcem, přítelem a ochrancem učitelstva.

Zdráv buď a vítán, velepastýři náš! Bůh žehnej dílo apoštolské na stolci Methodějském po drahně let ku cti a slávě církve sv. i vlasti naší milé, jejíž skvělou ozdobou jest a bude nejdůstojnější pan kníže arcibiskup, dr. František Bauer.

Zároveň jako upřímní synové a dcery církve katolické uctivě vítáme na stolci biskupském J. M. nejdp. biskupa, dra. Pavla hr. Huyna, té jsouce naděje, že budeme v něm míti důstojného nástupce milovaného velepastýře odcházejícího, a že našim snahám přízně své uštědří tak, jak to činil nejdp. biskup František Saleský.

Oběma velepastýřům z plna srdce přejeme: Mnogaja ljeta!

Bernard Jindřich Overberg, vzorný kněz, učitel i vychovatel.

(Ke 150. narozeninám.)

Podává *Fr. Janovský.*

Pokračování.

Roku 1809 stal se Overberg ředitelem kněžského semináře a spolu dostalo se mu čestného děkanství u Pannv Marie; již dříve před tím byl jmenován členem synodální zkušební komise a ukázal již zkoušencům, co jest to nashromáždit si něco theologických vědomostí a býti theologicky vzdělán.

Bylo mu tenkrát 55 let; avšak předchozími přečetnými pracemi školními i mimoškolními v duchovní správě byly tělesné síly jeho již valně opotřebovány; síly duševní stále byly čerstvy a svěží; ač vysoká postava jeho byla již skloněna, ač řídké vlasy již šedivý, přec zářné oko jeho svědčilo, že duch stále stejně čilý.

Ředitel kněžského semináře vždycky aby byl osoba vážná a vážená; a takovým byl Overberg; bytě znám jeho vzácný osobní charakter, byla známa jeho činnost spisovatelská, jeho zásluhy o školství; bohoslovci ctíli jej upřímně jako hlubokého myslitele, jako slavného paedagoga a důkladného theologa; k tomu družily se jasný rozum, čistounké, ctnostné srdce a jemná, klidná mysl.

Theologickým přednáškám naslouchali seminaristé v akademii; seminář pečoval o jejich praktické, asketické a liturgické vzdělání; cvičení asketická řídil Overberg; nad něho věru nebylo; působilo-li již jeho slovo, působil ještě více jeho příklad; snažili se tak věrně o křesťanskou, o kněžskou dokonalost.

Byl ředitelem 17 let; současně zasedal ve školní radě, vyučoval na škole normální, pracoval v duchovní správě, kázal, křesťanská cvičení konal, zpovídal, nemocné navštěvoval. A což jeho korespondence! Nebylo kněze, nebylo učitele v knížectví münsterském, jenž by nebyl měl kolik listů Overbergových; a jak si jich vážili! A což těch denních návštěvníků! Od Božího rána až do pozdního večera dvéře se takřka nezavřely; přicházeli kněží, učitelé, poenitenti, žebráci, chudina.

Nejmilejší četbou byla mu kázání Taulerova a Kempenského „Následování Krista“. Breviář modlil se hlasitě. Modlíval se i na procházce. Denně vstával o půl čtvrté. U oltáře podobal se andělu Božímu. Chodil si jen jako seminarista; s nimi také pospolu obědval a večeřel. Nábytek měl prostinký, za to však znamenitou knihovnu, z níž ochotně půjčoval a daroval. V srpnu chodíval na 14 dní k příteli na venkov; vrátiv se slavil jmeniny a hned druhý den začal vyučovati na normální škole.

* * *

Až do roku 1816 spravovala školství v biskupství münsterském zemská školní komise; nejčinnějším a nejzasloužilejším členem byl Overberg; když pak roku toho duchovní knížectví münsterské saskularisováno a uvedena pruská vláda, stal se Overberg konsistorním radou; i bylo mu jak v konsistoři, tak i u světské pruské vlády spolupracovati o zvelebení školství; a pracoval znamenitě; odměnou udělen mu roku 1818 vysoký řád orla III. třídy; později povýšen na vrchního konsistorního

radu; roku 1823 nabízen mu kanonikát nově zřízené kapituly münsterské; byl by měl 3600 marek příjmu; avšak pro churavost nepřijal nabídky; znova a znova naň doléháno; přijal konečně alespoň čestný kanonikát; avšak až do smrti podpisoval se povždy jenom a jenom: učitel na normální škole.

* * *

Od r. 1818, kdy se mu rozbolela noha, churavěl Overberg a churavěl; sil mu ubývalo a ubývalo; přes to se přemáhal, vyučoval, pracoval, zvláště v normální škole; toť byla jeho nejmilejší práce; byltě z té duše přesvědčen, že vzdělávaje učitelstvo přispěje nejvíce ku vzdělání a výchovu mládeže a tak i ke cti a slávě Boží a k blahu svých spolubližních. Ovšem byl si povědom, že kurs jen tak krátký, jak se na jeho normální škole provozoval, nemůže poskytnouti vzdělání úplného a ideálně žádoucího; a proto stále a stále toužil, by se zřídil dokonalý, úplný učitelský seminář, učitelský ústav; a velice se zaradoval, když zemští stavové roku 1790 se usnesli, že seminář takový zřídí; zapsal si tenkrát do „Denníku“: „Ó Bože, jak Ti děkuji, že jsi dnes přiměl zemské stavy, by se jednomyslně usnesli položiti základ učitelskému semináři! Žehnej všem, kdož spolupůsobili, a dejž, by začaté dílo bylo Tobě ke cti skrze Ježíše Krista. Amen.“ Zatím však překazily chystané to dílo strašné války; teprv roku 1825 otevřen pro Vestfálsko katolický seminář v Bürenu, v bývalé kolleji jesuitské; reditelem zvolen farář Kloke, Overbergův dobrý známý; studium bylo dvouleté. Přichvaloval si Overberg a napsal příteli: „Nyní mohu klidně umřít; seminář bürenský mne nahradí.“ Podzimní kurs na normální škole v Münsteru roku 1826 pokládal za poslední; začal ho jak obyčejně; brzy však pro mdlobu postoupil paedagogiku viceřediteli Höllingovi; podržel si jen vyučování náboženské. Chystal se na smrt; poslední pořizení jsou datována většinou z této doby. Zavolal si mladého kněze Bullenhara, jenž mu také byl pomáhal na normální škole; zavolal si ho a pravil mu: „Brzy umru; ještě bych Vám rád něco pověděl.“ Bullenhar se lekl řeči té a dal se do pláče. „Neplačte“, těšil ho Overberg; musímeť se jednou rozloučiti. Sedněte si!“ Oznamil mu, jak si přeje, by se naložilo s jeho pozůstalostí; také o škole rozmlouval a zmínil, že bude učitelům ob tři léta podrobovati se zkoušce, jak již dříve bývalo obyčejem a jak i školní řád poroučí.

Vyučoval v kurse až do konce; dne 7. listopadu poslední hodinu ukončil těmito slovy: „Odevzdejme se zcela Pánu Bohu!“ Toť bylo jako na rozloučenou; nikdo z posluchačů se nenadál, že půjdou za krátko na pohřeb tomuto přelaskavému učiteli; 8. a 9. listopadu měli míti zkoušky, v nichž bylo předsedati Overbergovi; i připravovali se ještě; také předseda se připravoval — na smrt. Zaopatřen sv. svátostmi, všecek do nejvyšší vůle Boží odevzdán skončil dne 9. listopadu odpoledne; poslední slova jeho byla: „Ježíši, Tobě žiji! Ježíši, Tobě umírám!“

Co bývalo návštěv u živého, tak a mnohem více bylo nyní návštěv u zesnulého; přišli kandidáti učitelství, přišli bohoslovci, přišel biskup, přišel jenerální vikář atd. atd. „Umřel svatě“, pravil biskup Ó věru svatě; tak svatý život, jako byl život jeho, bývá korunován svatou smrtí a slávou nebeskou. Co přišlo lidstva, když drahý zesnulý vystaven v rakvi v semináři! Nával byl takový, že strážcové nemohli zabrániti, by si mnohý neustříhl vlasů zemřelého miláčka.

V neděli dne 12. listopadu jest pochován se slávou a účastenstvím, jakýchž nebylo v Münsteru pamětníka; všecko město i okolí doprovázelo ke hrobu vzorného, svatého kněze, láskyplného učitele a vychovatele. Co

to vroucích modliteb vzneslo se k nebesům, co upřímných slz skanulo na zemi!

Brzy po pohřbě zbudován dobrovolnými příspěvky oslavenci krásný pomník na seminářském nádvoří, obelisk s poprsím Overbergovým a symboly jeho úřadu kněžského, učitelského a spisovatelského; pod poprsím nápis:

BERNARD OVERBERG,
UČITEL NA NORMÁLNÍ ŠKOLE.

Teprv dole na podstavci jsou vyznačeny další jeho důstojnosti, a tož:

Kanovník, děkan, ředitel biskupského semináře, synodální examinator, konsistorní rada a rytíř červeného řádu orla III. třídy.

Overbergův hrob ozdobil křížem přítel jeho, jenerální vikář Melchers; nápis dal tento:

Není jiného jména pod nebem daného lidem, skrze kteréž bychom měli spaseni býti, leč jméno Ježíš. Skutky apoštolské 4, 12.

Na druhé straně:

Víra, naděje, láska.

Nejkrásnější pomník zbudoval si ovšem Overberg sám neunavnou činností pro blaho školy, lepším vzděláním učitelstva, pracemi spisovatelskými, věrným plněním povinností jakožto ředitel kněžského semináře, jakož i svým v pravdě kněžským životem. V každých dějinách paedagogiky bude čestně jmenováno jméno jeho. (Příště dále.)

Správa školy.

I. Práva a povinnosti správce školy.

Nová doba přidělila škole úkol zodpovědný, obtížný, ale též nad jiné čestný: vychovati církvi, národu a státu dokonalé členy. Škole přísluší netoliko dorost vychovati nábožensky mravně, nýbrž ona má též vyzbrojiti budoucí občany a občanky vším, čím mohou usnadnit sobě i jiným zápas o chléb vezdejší.

Proto je pochopitelna, chvály hodna, protože jednotlivcům i celku prospěšna, snaha zdokonaliti, zvelebiti a rozšířiti školství tak, aby poslání své osvětové i hospodářské, úkol vychovatelský i společenský plně mohla vykonati, jak případně naznačuje § 1. a 2. říšského zákona školního ze dne 14. května 1869, změněný částečně zákonem ze dne 2. května 1883, kdež praví se: Školy obecné zřízeny jsou k tomu, aby dívky ve mravnosti a nábožnosti vychovávaly, ducha jejich vyvíjely, známosti a zběhlosti, jichž mají k dalšímu vzdělání v životě zapotřebí, jim poskytovaly a byly základem, by se z nich stali hodní lidé a občané.

Takový úkol a význam škola má všude. Pro národ náš má však ještě zvláštní, mimořádný cíl, jenž velmi případně tlumočí naše národní heslo: Osvětou k svobodě.

Má-li však škola vliv svůj náležitě uplatniti, daný úkol vykonati, cíle dojíti, potřebuje v první řadě výtečných, ve všech oborech lidského vědění

a umění náležitě vzdělaných, vyškolených, zkušených, pro své poslání nadšených pracovníků, kteří dovedou samostatně mládež zušlechtili a vědomostmi užitečnými vyzbrojiti, tak aby později se dovedla jak náleží uplatniti.

Škola novodobá žádá vysoce vzdělaných učitelů, kteří při vši nezávislosti v postupu a jednotlivostech dovedou zachovati účelnou jednotu, a společný cíl stále na zřeteli majíce, soustavně působí na rozvoj duše k výchově jim svěřených dítek.

Z toho již plyne, že výchova i učba, byť každý učitel samostatně a nezávisle pracoval na daném úkolu, nezbytně potřebuje činitele, který bdí nad tím, aby nutná jednotu skutečně též všude byla zachována, v základních zásadách soulad byl udržován.

Každá práce, účelně-li se má konati soustavně, a pracovníků je-li více, potřebuje jednotného vedení, jež se řídí určitými, pro všechny stejně závaznými pravidly.

Již z těchto důvodů je patrné, že třeba škole správce nebo-li řiditele, kterýž pečuje o potřebnou jednotu a zároveň též vykonává ony práce, jež plynou ze vzájemných styků učitelů navzájem, a s ostatními činiteli, na škole zájem neb práva majícími.

Nutnost jednotného vedení žádá tedy, aby veškeré řízení školy jak po stránce správní a hospodářské, tak i po stránce vychovatelské a vyučovatelské bylo svěřeno jednotlivci, kterýž má netoliko potřebné vědomosti a zručnosti učitelské, ale též přiměřenou znalost předpisů a nařízení správních, aby dovedl školu řídit ve smyslu platných zákonů a požadavků, jakéž doba na školu klade.

A zákon již uvedený velmi dobře postřehl tuto přirozenou, z věci samé plynoucí nutnost, když řádem školním a vyučovacím 29. srpna 1870 vydaným v §§. 33.—36. o správci školy ustanovuje výslovně a jemu ukládá:

„Správce školy odpovídá z toho, aby se v dobrém způsobu chovaly a vedly úřední knihy a spisy, totiž: kronika a matrika školní, knihy třídní a katalogy, týdeník o tom, čemu se v témdni vyučovalo, protokoly konferenční, výkazy, které knihy darem došly a jak byly rozděleny atd. Též má správce školy chovati pečeť úřední a vésti zevrubný inventář pomůcek vyučovacích a školního nářadí. Na konci každého školního roku má zaznamenati, co toho roku přibylo, a má předložiti opis tohoto seznamu místnímu úřadu školnímu, připomena, čeho jest potřebí opatřiti.

Do inventáře školního náleží také zákon školní a nařízení a předpisy ve příčině školství obecného vydané.

Veškeré knihy a spisy mají se dle ročníků pořádati a v archivě školním chovati a odejde-li nebo zemře-li některý učitel anebo správce školy, mají se jeho nástupci v úřadě protokolem odevzdati.

Správci školy jest dohlížeti ke vnitřním záležitostem školním a řídit je; zvláště pak je správce školy povinen, přihlížeti k tomu, aby řád školní bedlivě byl zachován.

Správci školy náleží, pokud toho jeho čas dopouští, navštěvovati hodiny vyučovací svých spoluučitelů a spoluučitelek, a naléhati na to, aby nepořádky a zlé zvyklosti, byly-li tu jaké, byly odstraněny. Toho, co správce školy v té příčině nařídí, mají učitelové poslušni býti. Měl-li by některý učitel za to, že takové nařízení odporuje zákonu nebo řádu školnímu, nebo že jest dobrému školy na ujmu, má právo a jest povinen oznámiti to okresnímu úřadu školnímu.

Došly-li by z venku nějaké stížnosti nebo nějaká přání, oznámí to správce školy učitelům, jichž se týče, a mohla-li by z toho škole nějaká škoda vzejít, dá o tom vědět místnímu úřadu školnímu.

Nastala-li by nějakému učiteli na nějaké škole vícetřídní překážka ve vyučování, učiní správce školy opatření, aby se u vyučování bez přerušení dále pokračovalo, a bylo-li by předvídati, že překážka déle trvatí bude, oznámí to okresnímu úřadu školnímu.“

Je tudíž úřad správce školy nad míru důležitý a vyžaduje nemalé znalosti platných předpisů.

Kromě způsobilosti učitelské osvojit si musí správce školy jistou míru dovedností k vedení správních věcí potřebných a mít přehled všech práv i povinností jemu příslušících.

A že to úkol dosti nesnadný, patrně z následujícího přehledu výkonů, kteréž správci školy přísluší.

Již uvedený školní řád ukládá správci školy péči o správné vedení všech úředních knih a spisů. Má tedy na starosti vedení jednacního protokolu, školní kroniky, protokolu o poradách, soupisu nářadí školního, soupisu pomůcek učebních, soupisu knih chudobinských, knih žákovské a učitelské knihovny, matriky školní místní školní radou sestavené a všech jiných úředních knih a spisů, při čemž arcif členové sboru učitelského podle potřeby spolupůsobí. Náhled, jako by veškeré písemnosti měl vlastnoručně obstarati nadučitel, je mylný, jak dokazuje § 33. školního řádu, který správce školy činí zodpovědným za správné vedení a uschování knih a spisů, ale neukládá jemu nikterak, aby je sám sepisoval, nýbrž mají členové sboru učitelského vypomáhati, což plyne také z § 12. ř. z. školního, kterýž ukládá učitelům, že má správce školy ve věcech úředních býti poslušen. Tato povinnost je také služební přísahou uložena. Ostatně je to v zájmu každého učitele, aby poznal a prakticky si osvojil vedení všech spisů, aby kdysi, až bude povolán k řízení školy, bez obtíží dovedl obstarati správu školy i po stránce kancelářské. Svých povinností dbalý a horlivý nadučitel bez naléhavé příčiny nebude zajisté druhů v povolání obtěžovati zbytečným písařením a vykoná sám, co vykonati se dá.

Správci školy přísluší dozor na vyučování. Za tím účelem navštěvuje třídy a v poradách způsobem přátelským upozorní na vady nebo nedostatky v měsíční zprávě, již zajisté obezřetně a opatrně zpracuje, tak aby druhů neurazil, neponížil, nýbrž povzbudil a k nové práci nadchl. Kromě toho je správce školy povinen podávati všeliké zprávy a výkazy, dobrozdání místní školní radě a všem představeným úřadům, jakož i veškerá služební podání členů sboru, jež bez výjimky prostřednictvím správy školy podávána býti musí, s přiměřeným doprovodem předkládati.

Správce školy vyřizuje dopisy k rodičům v záležitostech školních, vykonává přijímání a propouštění dítek, bdí nad správným sestavením rozvrhu hodin, pečlivým vedením třídních knih, vydáváním školních zpráv, jež spolu podpisuje, předkládá soupis zanedbané návštěvy školní, oznamuje místní školní radě vystoupení žactva, vede oběžník, prohlašuje podle potřeby nařízení různá, sestavuje hlavní zprávu o škole, bdí nad dozorem před a mezi vyučováním, řídí dozor v kostele a při církevních výkonech, určuje suplování, pečuje o učební prostředky pro chudé děti, navrhuje opravy ve škole, doplnění pomůcek, knihovny, úpravu zahrady školní, tělocvičny, přihlíží, aby zdravotnická pravidla se zachovávala, sčítuje chudobinské peníze, potvrzuje účty řemeslníků, objednává tiskopisy a vůbec veškerá písemná řízení vede a vyřizuje.

Že k tomu třeba důkladné znalosti všech zákonů, nařízení a předpisů představených úřadů, je samozřejmo.

Veškeré písemné řízení služebné je prosto poštovního, třeba však každý dopis opatřiti poznámkou: „Úřední záležitost školská prosta poštovního“. Adresy psávaly se dříve takto:

„Slavné c. k. okr. školní radě v N.“ — „Veslavné c. k. zemské školní radě v Brně.“ — Vysokému zemskému výboru markrabství Moravského v Brně“ atd. Teď se upravuje adresa novým způsobem takto:

Správa národní školy chlapecké ve Frýdlantě.

Č. 1.

C. k. okresní školní radě

Záležitost školní
prosta poštovního.

v Místku.

Podání jednotlivých osob učitelských k úřadům anebo c. k. škol-dozorci nejsou osvobozena od poštovního a třeba tudíž každé podání přiměřeně frankovati.

Podání týkající se správy okr. knihovny učitelské mohou býti zasilána prostřednictvím správy školní, a pak se nefrankují (vým. min. ze dne 25. února 1872 č. 1927 a 3. května 1880 č. 6266).

Úřední podání správy školy se také nekolkují. Rovněž se nekolkují školní zprávy a vysvědčení. Duplikáty vysvědčení však podléhají kolku 2 K. Veškerá podání jednotlivých osob se kolkují — žádosti 1 K, přílohy 30 h. — Potvrzenky na povozy, cestovné a p. jsou kolku prosty. Výkazy o stravném, dietách, remuneracích a p. se kolkují jako kvitance.

Veškeré úřední řízení správy školy týká se buď sboru učitelského, tedy záležitosti osobních, anebo místní školní rady, záležitosti správních, anebo jedná se o úřední styk s představenými úřady, tedy s c. k. okresní školní radou zpravidla, c. k. zemskou školní radou výminečně, a lze vše rozříditi na:

1. úřední řízení s úřady,
2. „ „ se sborem,
3. „ „ s rodiči,
4. vnitřní správa školy,
5. vedení úředních spisů a knih.

Veškeré úřední knihy a spisy trvale se zachovávají, přehledně do úředního archivu školního zařadí a účelně uspořádají. (Příště dále.)

Navykání.

Dokončení.

Ku zbožnému a nábožnému životu náleží dále účastenství na veřejných službách Božích.

V prvních třech letech dětského života nemůže ovšem ještě ani řeči o tom býti, by dítě mši svaté přítomno bylo, kázání naslouchalo a na jiných pobožnostech podílu bralo; ale děti mají alespoň pro veřejné služby Boží připravovány býti. Rodiče chybují velice, nechají-li malé děti lhostejně do kostela spoluběžeti, dříve nežli toto místo od jiného rozeznati dovedou, nebo musí-li tyto po celé veřejné služby Boží tam zůstat; ne dosti na tom že ostatní svým věčným nepokojem vyrušují, ale stává se jim toto posvátné místo též lhostejným, ano i znechutí se jim a stane se nemilým; před ukončením třetího roku nemělo by se žádná dítě do kostela bráti. Na prvou návštěvu kostela třeba dítě pečlivě připravit; návštěva ta budiž odměnou za zvláště dobré chování; upozorněme nejprve dítě na krásu a velebnost kostela a řekněme mu, že, ačkoli Bůh všude je přítomen, přece zvláště v nebi a kostele přebývá. Dobře učiníme, zvolíme-li k první návštěvě kostela nějaký velký svátek. Oblečme dítě slavnostně; na cestě tam budiž předmětem rozmluvy Bůh; začněme asi tímto oslovením: „My jdeme nyní k milému Pánu Bohu.“ Jaké to posvátné dojmy vzniknou v srdci dětském, jakých vznešených představ o velebnosti Boží nabude, jakými pocity lásky a úcty k Bohu bude naplněno, když do slavnostně okrášleného chrámu vstoupí, když zářící lesk, hlavní oltář, kněze v slavnostním rouchu a zbožné množství lidu spatří a líbezné zvuky varhan uslyší; tento první dojem bude zajisté nesmazatelný; dítě bude po častější návštěvě kostela dychtiti a nevstoupí nikdy bez posvátné úcty do tohoto velebného místa.

Častější účastenství při mši svaté náleží však teprve do té doby, kdy dítě je již s to, aby pojem oběti a svatosti když ne pochopilo, přece alespoň tušilo. Musí již obeznámeno býti s utrpením a smrtí Kristovou, načež můžeme dítěti na jednotlivých částech mše svaté ukázati, kterak toto utrpení při mši svaté se představuje, a kterak ona krvavá oběť, kterou Kristus na kříži podstoupil, se znázorňuje.

Pojednání toto hodí se zvláště za látku ku přednáškám pro rodiče, jež by častěji, nežli se dosud děje, pořádány býti měly!

A. K. Víták.

Stručné dějiny vyučování náboženského.

Píše prof. *Adolf Fux*.

(Část čtvrtá.)

Karlem Velikým počíná nová doba v rozvoji školství. Aby toto zvelebil, povolával ku svému dvoru učence z Anglie a Itálie, z nichž byl nejznamenitějším anglosaský mnich Alkuin († 804), organisátor školství a duševního života v říši francké.

Mimo četné jiné spisy jest velevzácným katechetickým spisem i jeho „Disputatio puerorum per interrogationes et responsiones“ (Rozmluva se

žáky otázkami a odpovědmi). Jedná o stvoření světa v 6 dnech, o přirozenosti člověka, o andělech, o vlastnostech Božích, o šesti dobách světových, o významu dob se zřetelem na rok církevní, o Starém a Novém zákoně, o stupních hierarchických (bohoslužebných osobách), o mši sv.; ku konci připojen jest krátký výklad modlitby Páně a apoštolského vyznání víry.

Spis tento jest první katechetickou knihou, která jest sestavena v otázkách a odpovědích. Žák se táže a učitel odpovídá. Na základě této výborné pomůcky vyučovalo se náboženství od 9. do 11. století, a sám Lutr dle ní svůj výklad Otčenáše spracoval, jak se za to všeobecně má.

V době té zřizovány byly školy farní, klášterní a biskupské; hlavním předmětem na nich bylo ovšem náboženství, ale vedle toho vyučovalo se i čtení, počtům, psaní a zpěvu. Školy byly zřizovány nejen v městech, ale i na venkově.

Učitelé byli výhradně duchovní a vyučovati měli dle nařízení církevních vrchností bezplatně; jenom přijati mohli odměny, které jim rodiče z vlastní vůle poskytli.

Rhabanus Maurus, Alkuinův žák a pozdější biskup mohučský († 856), napsal pro kněze katechetickou rukověť: „O kázni a vyučování“. (Co máme věřiti? Čeho se máme varovati? Co máme konati?) Vykládají se v ní 1. články víry, 2. poučení o hříchu a desateru Božích přikázání, 3. pravidla pro mravný život křesťana, modlitba, prostředky milosti, cnosti a dobré skutky

Benediktin Ottfried z Weissenburku († 870) sepsal v řeči německé spis (první pokus katechismu), který obsahoval výklad modlitby Páně, apoštolské a athanasianské vyznání víry, sedmero hlavních hříchů a „Gloria“, jež bylo již v prvních dobách křesťanských obvyklou modlitbou ranní, (později i „Salve Regina“).

Výklad modlitby Páně a apoštolského vyznání víry otázkami a odpovědmi nalezáme též ve spisech L. Brunona, biskupa ve Würzburku († r. 1045).

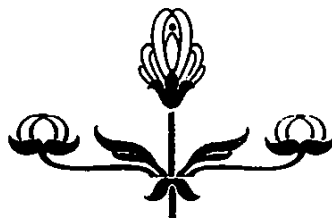
O methodě v té době nebylo řeči, forma vyučovací byla v kostele náslušná, ve škole rozmluvná, při které však žáci z pravidla se tázali, učitel odpovídal.

Probuzením náboženského vědomí od 12. století poměry se značně zlepšovaly zavedením lepší kázně v duchovenstvu, rozmnožením farních škol, universitami a založením nových řádů duchovních; ale ke konci středověku zhoršil se stav ten opět.

Za doby scholastické věda náboženská v určité formule systematicky se sestavovala, proti útokům nepřátel ozbrojovala, ale tím i mnohé učence vlastnímu vyučování lidu odcizovala. Vysoké učení zkvétalo, avšak elementární vyučování bylo z pravidla zanedbáváno. Nicméně vyskytli se i tu mnozí mužové, kteří, sestoupivše se závratné výše vědeckého bádání, podávali pokrmu i maličkým, jako sv. Tomáš Akvinský, který napsal svá „Opuscula“, v nichž podává výklad apoštolského vyznání víry, modlitby Páně a Pozdravení andělského, a pojednává o zákonu Božím vůbec a přikázáních Božích zvláště.

Nejvíce však vyniká jako hvězda první velikosti na poli katechetickém kancléř university pařížské Jan Gerson (* 1363 — † 1429), jenž přes svou vysokou učenost a důstojnost děti počátkům náboženství vyučoval, což mu i mnozí zazlívali, považující vyučování maličkých za nedůstojno muže tak učeného a věhlasného. Napsal mimo jiné spis: „De parvulis ad Chri-

stum trahendis“. (O dětech, které mají ke Kristu býti vedeny), ve kterém pokyny dává, kterak mají děti ku přijetí svátosti pokání býti připravovány. Jeho vřelé přání, by katechismus pro děti byl sepsán, uskutečněno bylo teprve za 100 let. (Příště dále.)

Naše vstavačovitě rostliny.

Napsal *František Gogela*.

(Část další.)

Květy růžové.

Zde uvádíme druhy s květy bledě růžovými až do tmavě nachova.

Vstavač hlavatý (*Orchis globosa* L.) roste na lesních lukách krajín horských, jest štíhlý, sině zelený, a když zakvítá, podobá se tvar jeho květenství chrastavci (*Scabiosa*), později jest polokulaté nebo zaokrouhlené; květy drobné, shloučené, bledě růžové; listy podlouhle kopinaté, na lodyze vystupující a znenáhla se umenšující, hlízky nedělené; kvete v červnu a jest nejvíce rozšířen v horstvu jesenickém a karpatském.

Pětiprstka obecná (*Gymnadenia conopsea* R. Br.) roste na lesních a náhorních lukách, jest štíhlá s prodlouženým hustším nebo řidším klasem květním, květy zdobněnými s dlouhou tenkou ostruhou, poněkud prohnutou, bledě růžovými a vonnými; listy úzké, kopinaté, hlízky hluboce prstnatě dělené; kvete v červnu a červenci a jest nejvíce rozšířena ve krajínách hornatějších.

Vstavač plamatý (*O. maculata* L.) miluje vlhké lesní louky, vlhká lesní křoviště, lesní cesty a žleby; klas jeho bývá krátký, při bujnějších tvarech i dosti dlouhý, květy bledě růžové, nafialové, někdy i bílé, hustě postavené s pyskem tmavěji čárkovaným a tečkovaným; lodyha není dutá (rozdílná od vstavače široolistého) a mívá až 10 podlouhlých, k vrchu menších, tmavě skvrnatých listů, listeny jsou asi zděli květů anebo kratší, hlízky dělené; celkem kvete vždy později nežli vstavač širolistý, s kterým by mohl býti zaměněn, v červnu a červenci, bývá také vyšší a štihlejší a obývá zvláště krajiny horské.

Vstavač pletní (*O. incarnata* L.) roste na bařinatých lukách, ve vlhkých lesích a křovištích, má květy ve klase hustém, bledě růžové, tmavěji fupkované, listeny dolní a prostřední přesahují květy; lodyha jest hodně tlustá a dutá s listy znenáhla ke špici úženými, světle zelenými a ne-skvřnitými, které jsou zpřímá vztyčené a u špice často kápoovitě stažené; hlízky rozeklané; kvete v květnu a červnu a vyskytuje se jen roztroušeně.

Vstavač přilbonosný (*O. militaris* L.) roste na lesních lukách, travnatých stráních a v řídkých křovištích, má květy v podlouhlém, zaokrouhleném, dosti hustém klase, pět hořejších okvětních listků spojeno jest v lebku, od níž odstává dlouhý pysk; lebka jest zvenčí bledě růžová, se slabounkým, bledě šedým nádechem, uvnitř tmavší, pysk růžový, tmavěji tečkovaný s ostruhou sehnutou, listeny velmi malé, bledé; listy podlouhle vejčité,

neskvrnité, nejhořejší na lodyze kornoutovitý, hlízky nedělené; kvete v květnu a počátkem června, zavání mírně a nenáleží druhům obecným; bledá barva lebky zdaleka jej prozrazuje, a bíle kvetoucí jest velmi vzácný.

Vstavač strakatý (*O. tridentata* Sc.) jest na Moravě znám pouze z několika míst, miluje půdy vápenaté; má klas krátký, dosti hustý, a pět lístků okvětních spojených v lebku, od níž odstává trojdílný pysk, barva jest růžová s tmavějšími tečkami; listy podlouhlé, modravě zelené, nejhořejší kornoutovité, hlízky nedělené; kvete v květnu a červnu.

Vstavač šírolistý (*O. latifolia* L.) jest druh nejvíce rozšířený a roste na mokřích lukách, kterým jsou jeho květní klasy zvláštní ozdobou; klas jest hustý, dolejší listeny delší květů, lodyha statnějších rostlin dutá s listy kalně zelenými, od lodyhy odstávajícími, často tmavě skvrnitými (u vstavače pletního jsou vzpřímené a neskvrnité) hlízky dělené; kvete v květnu a červnu; tento a jiné jemu podobné druhy nazývá lid „kukačky“.

Vstavač mužský (*O. mascula* L.) jest z nejstatnějších a nejpěknějších druhů, roste na lesních lukách a světlých keřnatých stráních horských a mívá i přes půl metru výšky; mírně hustý klas jest prodloužený, květy růžové s pyskem trojlaločným, tmavěji tečkovaným, lodyha statná, na spodní části s listy podlouhle kopinatými, lesklými a jako lodyha nachově tečkovanými, v části hořejší kornoutovými; hlízky nedělené; kvete v květnu a červnu a jest rozšířen hlavně ve krajích sudetských a karpatských a porůznu i jinde, ale s bílým květem jest vzácný.

Vstavači mužskému podobá se vstavač řídkokvětý (*O. laxiflora* Lam.), u nás druh vzácný, rostoucí na vlhkých lukách zvláště v jižní Moravě; má řídký klas s okvětim krásně nachovým, listeny bylinné, vícežilné (vstavač mužský má blanovité, 1—3žilné), lodyhu dutou s listy úzce kopinatými, stejnoměrně po lodyze rozdělenými, nejhořejší nejsou kornoutovité, hlízky nedělené; kvete v červnu.

Vstavač obecný (*O. morio* L.) roste na suchých a mírně vlhkých lukách a stráních, má klas nedlouhý, chudokvětý, pět okvětních lístků skloněno jest v lebku, pysk rozšířen a ve tři laloky rozeklán, barva růžová v nejrůznějších odstínech od bledé až do nádherné fialově nachové, jako aksamitové, zřídka bílá; žilky na lebce zelené, pysk temněji skvrnatý, lodyha porostlá listy, z nichž jsou dolní podlouhle kopinaté, hořejší kornoutovité, hlízky nedělené; kvete v květnu a červnu a jest dosti rozšířen.

Rudohlávek jehlanitý (*Anacamptis pyramidalis* R.) roste na lesních lukách vápenatých a jílovitých a květenstvím podobá se vstavači hlavatému, má totiž při zakvítání krátký jehlancovitý klas, který se později málo prodlouží a stává se podlouhle okrouhlým; květy jsou drobné, četné a hustě postavené, s ostruhou tenkou, sehnutou, krásně tmavě růžové, řídkěji bledší anebo bílé, vonné; lodyha štíhlá, dolů porostlá listy dlouhými, úzce kopinatými, výše pak krátkými, objímavými, hlízky nedělené; kvete v červnu a červenci a vyskytuje se velmi vzácně v horstvu karpatském.

Okrotice červená (*Cephalanthera rubra* R.) podobá se velice okroticím již uvedeným a rozeznává se od nich na první pohled po okvěti karmínovém, velmi zřídka bývá i bílé; pět okvětních lístků jest špičatých, pysk bělavý, zašpičatělý; kvete v červnu a červenci a roste porůznu na suchých vápenatých pudách po lesích a křovištích.

Poněvadž tvar s květy nachovými u vstavače bezového rovně tak četně se objevuje jako tvar se květy žlutými, budiž zde opět připomenut.

(Příště dále.)

Z výzkumných cest jarních.

Napsal J. M. Kadlčák.

Dokončení.

Hena je škvorec!“ přerušil mne Uhlář.

„Kde — kde“ — zazvučeli sborem malí ptákozpytcové.

„Tamhle se usadil na břehu protějším“, ukazují žákům nejčipernějšího z ptactva, na pobřeží Ostravice v počtu dosti značném se vyskytujícího, jemuž říkáme u nás ne bezdůvodně: vodní špak, t. j. vodní špaček, jemuž v nejednom ohledu se dosti podobá. Je z rodu drozdovitých, má na hlavě a hrudi peří rezavé, na hrdle bělostné, ostatní peří je černé. Čím je plotniček čili střizlíček krajům rovinatým, tím je nám vodní špak, který arcif je pták statný, velikosti špačka. Rybáři škvorce pronásledují, neboť je nejhorší škůdce rybiho potěru, ač také vodní hmyz, dešťovky a červy loví.“

V tom se kolem nás ozval piskot a hvizdot mnohohlasý.

„Sýkory!“ rozkřikl se kdosi — a všecko ztichlo. V němém obdivu rozhlíželi se hoši po stromech, na nichž hejno sýkor provádělo veselé své rejdy, hlučně štěbetajíc.

„To jsou uhelničci“ — šeptal Tobola.

„Aj parukářky jsou mezi nimi“, doplňoval jiný.

„Které sýkory je tě vidáme v našich sadech?“

„Modřinky, koňadry“, odpovídají žáci.

„Kde hnízdívají sýkory?“

„V děravých jabloních a hruškách, aj ve yrbách“, vypravovali hoši.

„Která hnízdí nejčastěji v sadech ovocných?“

„Koňadra.“

„Víte-li, jaká vajíčka má koňadra?“

„Bílá — kropenatá.“

„Kolik?“

„Baj šest — aj dvanáct“ — ochotně odpovídali hoši na mé otázky.

„Mívají až dvanáct mladých a hnízdí za léto i dvakráte. Mláďata krmí hlavně housenkami. Bylo pozorováno, že jedna rodina sýkor do roku zničí statisíce housenek, broučků, motýlů, vajíček housenčích, pup a p., čímž koná neocenitelné služby. Proto pečují rozumní hospodáři o to, aby sýkory měly dosti útulků, a kde dutých stromů je pořádku, zavěšují na kmeny budky čili kadlubce, v nichž sýkorky rády hnízdí“ — poučoval jsem žáky.

Za hovoru čilého rychle mijel čas. Ani jsem nepozoroval, že dávno minula hodina třetí a třeba pamatovati na návrat.

„Vykonali jsme úkol svůj, zašli jsme dosti daleko, třeba obracet se k domovu. Obrátíme se k valcovně a podél příkopu zaměříme domů“, velím žákům.

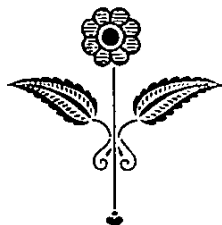
„Ještě nechoďme, pojďme až pod metylovskou Hůrku. Tam hnízdí prskavci, straky, budníček, strnadli a jiní ptáci“ — žebronili hoši.

„Až někdy jindy i pod Hůrku se podíváme, budete-li hodni a pilni“, slíbil jsem žákům, jež velmi neradi obraceli se na cestu zpáteční nivami, na nichž vinila se ozim a bujně zelenala se jař.

Nechal jsem žákům úplnou volnost. Hovořili živě o ptactvu, jež

v kraji žije. Jeden přes druhého vypravoval, kde kteří hnízdí, čím krmí mláďata, jak zpívají a čím jsou pozoruhodní.

I na ptačí řeč došlo a hoši s chutí napodobovali zvuky ptačí a vypravovali, co který pták povídá.

Zdravotní hlídka.

Část třetí.

V Norimberce konal se dne 5.—10. dubna 1904 mezinárodní lékařský sjezd pro školní hygienu za četné účasti lékařů z celé Evropy. Z přednášek na sjezdě tomto proslovených zasluhuje přednáška, již měl Vratislavský professor očního lékařství, dr. Heřman Kohn: „O krátkozrakosti školních dětí“ naší pozornosti. Podav přehled o tom, co doposud přičiněním školních lékařů pro zdravotnictví bylo ve školách vykonáno, prohlásil přednášející, že mezi mládeží, vycházející ze škol, povážlivou měrou krátkozrakosti přibývá. Následkem tohoto neblahého úkazu jest nutno, aby vědecky byly zjištěny příčiny, které k rozmáhání se krátkozrakosti školní mládeže napomáhají. Důkladným dlouholetým statistickým šetřením a sbíráním dokladů o krátkozrakosti ve všech zemích bylo přesně zjištěno, že krátkozrakost možno nazvati nemocí školní. Učení, že by krátkozrakost nebyla nemocí, nýbrž že byla by otázkou jednotlivých plemenných rač, bylo již vyvráceno. Příčiny krátkozrakosti doposud přesně a vesměs zjištěny nebyly, ale jako příčina neposlední zjištěna na prvním místě dědičnost, v druhé pak řadě špatný návyk dětí při čtení a psaní, dívati se z blízka na papír, pak také špatné a nedostatečné osvětlení školních místností. Pozoruhodnou jest ve školách také otázka stojatého neb ležatého písma, doposud nerozřešená vědecky, jakož i nutnost odstranění břidlicových tabulek v prvých třídách škol obecných a nahrazení těchto tabulek papírem a pérem, ježto písmo inkoustové jest znatelnější, vyžaduje přímějšího sedění a neklonění hlavy. Po čtyřicet let zkoumá se sice vliv těchto školních lavic, křivé sedění při psaní a také tisk školních knih, ale důležité otázky osvětlení školních tříd nebyla doposud věnována náležitá péče. Aby krátkozrakosti bylo odpomoženo, nutno započítí důkladnou revisí všech školních tříd. Za pravidlo musí býti přijata zásada, aby každé dítě normálního zraku mohlo pohodlně čísti písmo na vzdálenost 33 cm. Kde bude nutno, aby žák nebo žákyně následkem dědičné krátkozrakosti používali skel, musí tato býti předepsána zvláštním školním očním lékařem. Zkoušky očí žactva musí se dítí nejen na vzdálenost šestimetrovou se školními tabulemi, nýbrž i na vzdálenost dvanáctimetrovou pod širým nebem. Rozumí se, že žactvu musí býti vymezen dostatečný prostor světlosti i místa při čtení a psaní. Samozřejmo, že ruku v ruce se školou musí jíti také rodičové a pěstouni dětí, a nesmějí doma dovoliti to, co ve škole bude zakazováno, a nedopustiti zejména nepřístojnosti, aby mládež četla při nedostatku světla nebo v podvečer, jak ráda činívá. Přednášející skončil svoje vývody heslem: „Žádná škola bez očního lékaře.“ Na sjezdě bylo také doporučováno pouze

dopolední vyučování; mezi jinými mluvil o té věci také dr. Semerád z Mladé Boleslavi. —

O domácích úlohách vyslovil se basilejský professor Jacquet takto: 1. Nejúčinnějším prostředkem odstranit churavost mezi mládeží školní rozšířenou jest co nejúplnější využitkování času určeného k zotavení dětí. Zvláště důležité považovati neděli za den odpočinku. Neděle nesmí býti mládeži zkracována domácími úlohami, jak se namoze dosud děje.

2. Neméně důležitá jest doba spánku dětského. Jest zjištěno, že valná část mládeže školou povinné spí průměrně mnohem méně, než věku dětskému jest přiměřeno. Aby vlastní příčina příliš krátkého spánku byla zjištěna, bylo by určití, kolik času dítě věnuje školním úlohám, kolik soukromému vyučování a jiným ještě zaměstnáním v čas mimoškolní. V případech, kdy nedostatečný spánek nespadá na vrub jedné z těchto tří příčin, byla by vinna nedostatečná péče rodičů, a bylo by na uváženu, neměli-li býti rodiče poučení o této důležité otázce zdravotnické.

Otázku školních lékařů začala řešiti zemská vláda bukovinská, která jmenovala dra. Michaela Lewickiho prozatím na zkoušku lékařem středních škol v Černovicích. Povinností jeho jest zkoumati hygienický stav školní budovy, učíren a nábytku, zkoumati různé zdravotní vady studentstva a dávatí jim vhodné pokyny, činiti opatření v nemocech nakažlivých. Funkce jeho, vzhledem k žactvu jest bezplatná, a zemská vláda hodlá ve směru tomtu, osvědčí-li se, pokračovati.

Zpráva školních lékařů brněnských zjišťuje zajímavou okolnost, že průměrně dívky českých škol jsou méně stíženy tělesnými vadami, než dívky škol německých. Skoro čtvrtina všech děvčat a 20·4⁰/₁₀₀ chlapců nemá normálního zraku: 4⁰/₁₀₀ děvčat a 5⁰/₁₀₀ chlapců špatně slyší.

Horlivý pěstitel oční hygieny, dr. Heřm. Kohn, vydal knihu: „Wie sollen Bücher und Zeitungen gedruckt werden?“ Ze stanoviska zdravotnického žádá, aby školní knihy tištěny byly takovým druhem písma, jehož „*n*“ jest alespoň 1·5 mm. vysoké, ve slabikáři 4 mm., a délka řádků nemá býti větší než 9—10 cm. Rozměry tyto mají býti podmínkou při schvalování učebnic.

V Berlíně konali statistiku o tom, jak často potřebují dovolené za příčinou onemocnění učitelé a jak učitelky. Zjistilo se, že ze 100 učitelů mělo dovolenou 23, učitelek však 35. Ještě nepříznivěji jeví se tento poměr, přihlíží-li se k počtu dní. Učitelé měli celkem dovolenou na 21.422 dní, učitelky na 24.756 dní, ač jest učitelů 2334, učitelek však jen 1831, takže průměrem připadá na jednu učitelku dvakráte tolik vynechaných dní jako na učitele. Ve většině případů byla příčinou dovolené (učitelův i učitelek) nervosa a choroby dýchacích orgánů.

Řád vydaný pro školní lékaře v Berlíně obsahuje mimo jiné tato ustanovení: Školní lékař má rozhodovati o přijetí dětí do školy, u nichž jest pochybno, jsou-li k tomu způsobilými. Také má při počátku školního roku — nejdéle do šesti neděl — přijaté děti prohlédnouti. Shledá-li, že některé jsou příliš slabé, může jejich přijetí býti odloženo na půl roku, po případě i déle. Na požádání ředitele školy má se lékař dostaviti, objeví-li se nakažlivé nemoci. Dále má zjistiti, když dítě pro onemocnění zameškává školy, zdali skutečně jest nemocno. Léčiti děti, jež uznal za nemocné, není školnímu lékaři dovoleno. Lékaři ti scházejí se občas k poradám, jež řídí člen od školního výboru k tomu zvolený.

Akademický spolek abstinentní v Kodani vydal studujícím vyšších středních škol poučení o tom, kterak duševně pracovati. Základem poučení

jest zásada, že mozek odpočatý a svěží schopen jest větší a cennější práce, než mozek zemdlený a unavený. Hlavní pravidla poučení jsou: 1. Užij každé noci pravidelného a dostatečného spánku, nejméně osmihodinného; nejdí nikdy pozdě spat. 2. Krátkými přestávkami za práce (čtení) zvyšuje se množství práce v téže době. 3. Každodenně několik hodin pohybuj se nepřilíš namáhavě ve volném vzduchu. 4. Strava nechť jest dostatečná, výživná a lehce stravitelná. Dbej pořádku v zažívání, buď střídmy v požívání kávy a čaje. Nemysli, že lihové nápoje (víno, kořalka, pivo a p.) duševně silí nebo povzbuzují.

O měření unavenosti u dítek školních měl rozpravu ve shromáždění „Všeobecného německého spolku pro školní zdravotnictví“, konaném v Bonnu, dětský lékař dr. Rendsburg. Vyvodil tyto věty pro vyučování, zejména pro rozvrh hodin pozoruhodné: „I kdybychom byli s to, abychom mohli ustanoviti přesně mathematicky účinek (efekt) únavnosti každého jednotlivého předmětu, mohli bychom přece nesnadno vytknouti jednotlivý plán, který by činil dosti všem požadavkům, to již z toho důvodu, poněvadž únavové účinky jednotlivých učebných předmětů budou různé dle nálady a zájmu jednotlivých žáků. Veliký vliv, jak se uznává, způsobuje tu také učitel sám, který může podněcujícím vyučováním činiti namáhavý i předmět právě tak osvěžujícím, jako nudou předmět snadný unavujícím. Tedy také v té příčině budiž lékař zdrželivým, poněvadž není možno, aby mohl stanoviti přesné zkoumání pro postup jednotlivých hodin, a ponechávej uspořádání hodin s důvěrou paedagogovi.“

Ve školách pařížských zaváděny jsou sešity, na nichž jest vyobrazení sanatoria z Bligny a poučení o úporném boji, jež humani snahy vedou proti tuberkulose. Obrazu tomu jest též připojeno vysvětlení dra. M. Letulla, v němž však také děti jsou poučeny, že tuberkulosu možno vyléčiti, k čemuž připojen jest vhodný návod. Obálek jiného sešitu použito jest proti alkoholismu. Jest tu vyobrazen střízlivý dělník, jenž při práci jest silen, obraten a čil, zvedaje těžké kladivo. Vedle něho jako protějšek jest vyobrazen opilec ve svém bídém, odstrašujícím stavu.

Někde užívá se ve školách při kreslení barevné křidy. Jistý německý list upozorňuje, že některé křidy obsahují barvy arsenové, takže vdýchání prachu z takové křidy je zdraví škodlivé.

Asistent vratislavského hygienického ústavu, dr. Heymann, tvrdí na základě svých pokusů, že obvyklé druhy inkoustův ani čerstvé, ani po delším upotřebení neobsahují bakterií zdraví škodlivých, naopak že právě na druhy otravu krve působící mají silně desinfekující účinek. Výsledky tyto liší se sice velmi značně od prací jiných badatelů, ale přece bude dobře věnovati příslušnou opatrnost zraněním, při nichž účasten byl inkoust, zvláště starší.

XV. mezinárodní sjezd lékařův konán bude r. 1906 v měsíci květnu v Lisabonu. Dle konaných příprav bude míti mimo jiné zvláštní zření též ke školní hygieně.

Lež a pomluva rostou na jednom dřevě. Ve spolku Val. Meziříčském bylo — dle zprávy uveřejněné ve „Věstniku“ a „Komenském“ — poukázováno v debatě o vytlačení učitelů, kteří nechtějí vystoupit z jednoty

katolické, že spolek katolický byl prý založen na rozrážení našich (t. j. učitelských) šiků a na výboj proti organizaci. Zaznamenáváme na důkaz a doklad, jak perfidně se vystupuje proti sdružení, jehož jedinou vinou jest, že nese jméno „katolický spolek“, a že vytkl si za úkol, dle možnosti uplatňovati výchovu v duchu víry katolické. Jiné-li cíle a snahy se nám připisují, pak buď neznají našeho úkolu a nerozumějí snahám našim, anebo vědomě lhou a pomlouvají nás bezdůvodně. Jednání organizovaných proti členům Katolického spolku učitelského není ani kollegiální, ani ušlechtilé a neslouží ke cti učitelstvu, když mlčky schvaluje násilnictví, jaké se jeví v řadách zliberalisovaných učitelů. Vytkněte nám, čím jsme se provinili proti stavovským zájmům nebo cti stavovské, ale uveďte vážné důkazy a ne pomluvy neb lži zlomyslně vymyšlené od lidí plytkého rozhledu a všedních názorů, vymyšlené od lidí, kteří bezmyšlenkovitě pustí se vždy v ty směry, kam zamíří dav, a domnívají se, že konají dílo chvályhodné, prospívají lidstvu i sobě. K—.

Zemská konference konati se bude 5., 6. a 7. září 1904. Stálý výbor stanovil tento pořad:

1. O školním zdravotnictví. (Ref. A. Valenta, nadučitel ze Švábenic.)
2. O umělecké výchově, hledíc k veškerému vyučování na škole obecné a měšťanské.
3. Dosavadní a ještě žádoucí zákonnitá ustanovení o vzdělávání učitelstva a o jeho právních poměrech. (Al. Konečný, nadučitel v Č. Bohdíkovi.)
4. Kterak zaříditi školní vyučování, aby hovělo skutečným potřebám budoucího životního povolání žactva. (C. k. školdozorce J. Mňuk.)
5. O zřizování učebných kursů při školách měšťanských ve smyslu posledního výnosu J. E. ministra kultu a učby. (C. k. školdozorce Fr. Charvát.)
6. Volné kreslení na školách obecných a měšťanských.
7. Vyučování jazykové vzhledem na nové směry. (Ref. c. k. okr. školdozorce A. Machač.)

Ve volných návrzích usneseno bylo, aby se konala zároveň výstava těch učebných pomůcek a prací žakovských, jež budou jednotlivé referáty vyžadovati.

Nerozdělenou dobu vyučovací povolila zemská školní rada zavésti v druhém pololetí na dvoutřídní škole v Bradle. — V době té odpadá čtvrtek jako feriální den. Trvá-li vyučování 4 nebo 5 hodin, nastává půlhodinová přestávka, kteráž jest rozdělena mezi hodinu druhou a třetí, a mezi hodinu třetí a čtvrtou. Vyučování to pokládá se za celodenní a jako takové uvedeno bude ve výroční zprávě. Koncem školního roku má býti podána zevrubná zpráva, jak osvědčila se jednoduchá frekvence a vyučování vůbec, a zvláště vzhledem k návštěvě školní.

Samuel Smiles, známý anglický filosof, zemřel dne 16. dubna 1904. Z jeho děl česky vyšel „Charakter“ a „Svépomoc“.

Největší náš mistr hudební, dr. Ant. Dvořák, zemřel 2. května 1904.

„Vychovatelské Listy“ vycházejí dvakrát měsíčně (5. a 20.)

Předplatné na celý rok obnáší 6 Kč

Redaktor Alois Adamec, učitel měšťanské školy v Ivančicích.

Administraci a expedici vede Hedv. Rubrová, učitelka v Brně, na Petrově č. 1.

— Pouze administraci posílá se předplatné. —

Nákladem Katolického spolku českých učitelů na Moravě.

Příspěvky se honorují.

Inserty účtují se levně.